

Література

1. Гончаров С. М. Основи педагогічної праці. – Рівне: РДТУ, 2001. – 256 с.
2. Петрук В. А. Розвиток навиків самостійної роботи у студентів технічних вузів на практичних заняттях з вищої математики / В. А. Петрук, І. В. Хом'юк // Теорія та методика вивчення природничо-математичних і технічних дисциплін: Збірник наук.-метод. праць Рівненського держ. гуманітарного ун-ту. – Рівне, 2001. – Вип. № 3. – С. 99–103.
3. Пустогов В. И. Место фундаментальных дисциплин в техническом вузе на этапе развития информационных технологий / В. И. Пустогов, М. Н. Орфанова // Теорія та методика навчання фундаментальних дисциплін у вищій технічній школі: Збірник наукових праць. – Кривий Ріг: Видавничий відділ НМетАУ, 2003. – С. 147–150.

Стаття надійшла до редакції 16.11.2010 р.

УДК 378.147: 8020

Мелікова С. О.

кандидат пед. наук, доцент

Криворізький державний педагогічний університет

ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ ЯК ОСНОВА ВДОСКОНАЛЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ВИЩИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДАХ

Розглядається проблема вдосконалення ефективного навчання іноземних мов у вищих педагогічних закладах. Автор вважає, що індивідуалізація професійно орієнтованого навчання іноземних мов є основою сучасного навчального процесу.

Ключові слова: *індивідуалізація, професійно орієнтований, вищий педагогічний заклад, навчальний процес.*

Рассматривается проблема усовершенствования эффективного изучения иностранных языков в высших педагогических учреждениях. Автор считает, что индивидуализация профессионально ориентированного обучения иностранных языков является основой современного процесса обучения.

Ключевые слова: *индивидуализация, профессионально ориентированный, высшие педагогические учреждения, процесс обучения.*

The problem of improvement of students' professional oriented learning effectiveness at non-linguistics specialities in the Higher Pedagogical Schools is examined. The authour considers individualization of the professional oriented learning of foreign languages as the basis of the current educational process.

Key words: *individualization, professional oriented, the Higher Pedagogical Schools, the educational process.*

Звернення до проблеми реалізації принципу індивідуалізації навчання студентів у системі вищої освіти обумовлено необхідністю розв'язання провідної суперечності, що існує як у середній, так і у вищій школі, котру науковці визначають як суперечність «між потребою людини в повному розвитку себе як культурної, суспільної, а також природної сутності і неможливістю задовольнити цю потребу повною мірою за допомогою сучасної освіти» [6, с. 84].

(а) – *постановка проблеми*) Процес вивчення мови є безперервним і індивідуальним. У особистості, в якій формується індивідуальність, виявляється нове ставлення до себе і до своєї діяльності, відбувається саморозвиток. Усвідомлюючи свої нові потреби та можливості, той, хто навчається, намагається реалізувати їх у пізнавальній діяльності. Навчання перетворюється на самонавчання. Навчання при цьому є засобом формування самонавчання. У свою чергу, самонавчання є результатом навчання. Якщо навчання передбачає взаємодію педагога й студента, то в самонавчанні особистість є і суб'єктом і об'єктом діяльності, що зумовлює активну рефлексію, особистісне цілепокладання, внутрішню потребу в самонавчанні, самоорганізацію діяльності.

(б) – *аналіз останніх досліджень*) У сучасній вищій освіті, як відзначають науковці (В. М. Володько [1], П. М. Гусак [2], І. С. Якиманська [7] та інші), розробляється новий підхід до розуміння й організації процесу навчання, а саме: від навчання як нормативно побудованого процесу до навчання, як індивідуальної діяльності, її корекції й педагогічної підтримки, а також до розробки такого змісту освіти, котрий включає не тільки наукові знання, але й метазнання, тобто прийоми й методи пізнання. У зв'язку з цим для здійснення індивідуального підходу, для розвитку пізнавальних здібностей кожного суб'єкта навчальної діяльності потрібними є такі освітні технології, котрі б забезпечували становлення засобів навчальної роботи через навчання (упровадження прийомів раціонального виконання дій), контроль за процесом навчання (трансформація прийому в засіб як особистісне утворення), самостійну оцінку способів навчальної роботи [6].

Метою статті є (в) – формулювання цілей статті) визначити індивідуалізацію як основу вдосконалення ефективного навчання іноземних мов.

(г) – *виклад основного матеріалу дослідження*)

Самонавчання зумовлює суперечність між сформованим активним пізнавальним інтересом та рівнем розвитку особистості, який є недостатнім для задоволення цього інтересу, що веде до постійного творчого розвитку. Самонавчання вимагає того, щоб особистість сама організовувала, регулювала, контролювала свою пізнавальну діяльність, а засоби її діяльності індивідуалізуються згідно з її особистісними особливостями.

Отже, самонавчання тісно пов'язане з саморозвитком особистості та означає високий рівень пізнавальної діяльності, готовність особистості виходити за межі навчальних вимог, зумовлює усвідомлення своїх можливостей та нове ставлення до себе та своєї діяльності.

У системі вищого педагогічного навчального закладу необхідно, щоб майбутня професійна діяльність виступала у свідомості студента не тільки як соціально важливе об'єктивне явище, але й як особистісна цінність. На думку С. Б. Єлканова, «оволодіти цією цінністю, стати суб'єктом професійно педагогічної творчості – це стрижнева лінія активності майбутнього вчителя в усій його навчально-пізнавальній діяльності, активності не тільки

ки у засвоєнні предметного змісту своєї спеціальності та майбутньої діяльності, але й розвитку та самовдосконалення особистості» [4, с. 33].

Самовдосконалення особистості, становлення її індивідуальності відбувається під впливом двох сил: зовнішніх (оточення) і внутрішніх (воля, бажання, прагнення).

Кожна особистість здійснює свій шлях розвитку власного «Я» під впливом внутрішніх сил і паралельно соціалізується, адаптується до зовнішнього середовища та веде пошук шляхів самореалізації у ньому.

Оскільки ми розглядаємо в дослідженні іноземну мову як засіб розвитку особистості, як шлях отримання інформації зі спеціальності, оволодіння фаховими знаннями на рівні вивчення професійно орієнтованої іноземної мови, необхідно, щоб на заняттях постійно підтримувався інтерес до того, що вивчається, виявлялися професійні інтереси, нахили, бажання досягти у майбутній професії високих результатів, а як результат – прагнення вийти за межі програми, розвиватися індивідуально згідно зі своїми інтенціями, виявляти професійну самостійність.

Таким чином, проведена робота показала, що сучасний процес індивідуалізації професійно орієнтованого навчання в вищому педагогічному закладі стикається з низкою суперечностей:

- між індивідуальним процесом і темпом засвоєння знань і вмінь та фронтальними способами навчання;
- між пізнавальними інтересами майбутніх фахівців та програмним змістом навчального матеріалу;
- між необхідністю творчих підходів до професійної діяльності та переважанням репродуктивних способів навчання.

При цьому студенти мають долати труднощі, пов'язані з:

- достатньо високим рівнем програмних вимог;
- самостійною організацією своєї навчальної діяльності;
- недостатнім методичним забезпеченням навчальним матеріалом.

Усе це призводить до низького рівня володіння студентами професійно орієнтованої іноземної мови. Можливості подолання виявлених суперечностей вбачаємо в упровадженні системи педагогічних умов.

Ми вбачаємо, що ефективність індивідуалізації професійно орієнтованого навчання іноземних мов студентів немовних спеціальностей педагогічного університету забезпечується впровадженням сукупності виділених і теоретично обґрунтованих педагогічних умов.

Відповідно потрібно створити таке навчального середовища, котре дозволяє успішно втілювати педагогічні умови з їх реалізацією на предметному змісті, що повинно призвести до успішної індивідуалізації професійно орієнтованого навчання іноземних мов студентів немовних спеціальностей.

Одне з найважливіших завдань сучасної вищої педагогічної школи – навчити студентів самостійно оволодівати знаннями. Індивідуалізація

професійно орієнтованого навчання іноземних мов передбачає великий обсяг самостійної роботи студентів, особливо з додатковими джерелами. Індивідуалізацію професійно орієнтованого навчання іноземних мов у дослідженні визначено як основу самостійної роботи студентів на основі виявленого наявного рівня володіння іноземною мовою.

Індивідуалізація навчання професійно орієнтованої іноземної мови вимагала, перш за все, чіткого структурування змісту навчального матеріалу та підвищення рівня активності студентів під час засвоєння змістового матеріалу й практичного застосування набутих знань.

Кафедрою іноземних мов Криворізького державного педагогічного університету була розроблена програма з курсу «Іноземна мова професійного спрямування (за вимогами кредитно-модульної системи)» [6], що чітко відбиває двобічний аспект фахової підготовки майбутнього вчителя в процесі вивчення професійно спрямованої іноземної мови.

Загальна мета курсу «Іноземна мова професійного спрямування» може бути сформульована таким чином: забезпечення практичного володіння іноземною мовою майбутніми педагогами, що дозволяє реалізувати такі аспекти професійної діяльності, як своєчасне ознайомлення з інноваційними методами та професійно спрямованими формами викладання, останніми досягненнями педагогічної думки, новими технологіями розвитку науки і техніки.

Відповідно до загальної мети визначено завдання курсу «Іноземна мова професійного спрямування»:

- сформувати вміння і навички практичного використання іноземної мови засобами комунікативного методу навчання;

- сформувати вміння і навички розуміння специфіки лексико-граматичних та лінгвостилістичних засобів наукового стилю мови, а також вироблення вміння їх адекватної передачі під час перекладу українською мовою;

- навчити студентів працювати з оригінальною літературою за фахом (оволодіти навчаючим, переглядовим та ознайомлювальним видами читання);

- сформувати вміння і навички практичного використання граматичної структури мови, що вивчається, для адекватного розуміння науково-педагогічної літератури;

- навчити студентів складати наукові повідомлення, анотувати та реферувати оригінальну літературу;

- навчити студентів робити усні повідомлення, вести бесіду в межах вивчення лексичних тем (реалізувати комунікативні наміри «встановлення й підтримання контакту», «запит», «з'ясування думок», «повідомлення інформації», «згода/незгода», «спонукання/прохання», «схвалення/несхвалення», «вимагання»).

Програму з курсу «Іноземна мова професійного спрямування» було адаптовано до різних педагогічних спеціалізацій. Так, програма зі спеціальності 6.010100 «Педагогіка і методика середньої освіти. Образотворче мистецтво» розрахована на 5 семестрів. Загальна кількість годин складає 270 годин, із них 178 годин відведено на аудиторну роботу, 92 – на самостійну, 16 – на індивідуальну. Загальна кількість модулів – 20, кожен з яких містить 2 змістових модулі. Перший модуль – «Загальні та лінгвістичні компетенції основ професійних знань» – містить 2 змістових модулі, перший з яких має назву «Професія вчителя», другий – «Вступ до спеціальності». До першого змістового модулю входять такі теми: Вступ до курсу «Іноземна мова професійного спрямування», «Я – студент університету», «Я вивчаю мистецтво», «Моя майбутня спеціальність – вчитель образотворчого мистецтва». У другому змістовому модулі містяться такі теми: «Образотворче мистецтво», «Образотворче мистецтво. Його значення і важливість», «Образотворче мистецтво як універсальна мова», «Образотворче мистецтво як історія і культура». Наведені назви тем свідчать про те, що вже на першому курсі для студентів передбачено ознайомлення з текстами за фахом, опрацювання професійної лексики.

Така побудова програми дозволяє виокремити її переваги щодо виділених компонентів структури індивідуалізації професійно орієнтованого навчання іноземної мови, а саме:

- 1) щодо мотиваційно-ціннісного компоненту:
 - дозволяє студентам проявляти активну навчально-пізнавальну діяльність;
 - забезпечує виконання завдань самостійно, свідомо й системно;
 - стимулює пізнавальний інтерес до навчання;
- 2) процесуально-операційного компоненту:
 - дозволяє опановувати матеріал у структурі;
 - розвиває практичні навички;
 - дозволяє працювати кожному студенту відповідно до власного рівня;
- 3) пізнавально-орієнтованого компоненту:
 - забезпечує усвідомлений підхід до отримання знань;
 - дозволяє регулювати етапи навчального процесу;
 - дає можливість обирати методи й форми навчання;
- 4) результативно-оцінного компоненту:
 - забезпечує розвиток самооцінки;
 - дозволяє встановлювати відповідність інформації особистісним інтересам;
 - передбачає проектування навчальної діяльності залежно від результатів.

Отже, така побудова програми курсу з іноземної мови вможливілює індивідуальний професійний розвиток студента, сприяє розвитку фахового інтересу, дозволяє працювати на рівні своїх можливостей.

Подальший аналіз програми дає змогу дослідити чітку структуру в побудові. Наприклад, модуль 5 має назву «Загальні та іншомовні компетенції в освітньо-професійній сфері». Змістовий модуль 9 – «Освіта у Давні часи» – містить теми, що пов'язані з історією педагогіки, а саме: «Чому вчителі повинні вчити історію освіти?», «Освіта у первісному суспільстві», «Освіта у Давній Греції», «Освіта у Давньому Римі», «Освіта і наука України». Змістовий модуль 10 має назву «Середньовічна освіта та освіта епохи Просвітництва». Отже, I семестр II курсу починається з вивчення текстів педагогічної спрямованості. Програми з іноземної мови для студентів різних немовних факультетів мають ідентичну структуру, модулі 5 та 7 передають педагогічну спрямованість змісту, яку можна прослідити в усіх програмах, а модулі 6 і 8 відбивають фахову спрямованість за обраною спеціальністю. Відповідно до програм з різних спеціальностей передбачено вивчення різних тем за фахом.

Проведений аналіз змістового компоненту програм з курсу «Іноземна мова професійного спрямування» свідчить про те, що розроблені програми мають чітко виражену професійно-педагогічну спрямованість. Основу вдосконалення ефективного навчання іноземних мов студентів немовних спеціальностей у вищих педагогічних закладах вбачаємо в індивідуалізації навчального процесу та створенні певних педагогічних умов.

(д) – висновки) Таким чином, визначаючи індивідуалізацію як основу вдосконалення ефективного навчання іноземних мов студентів немовних факультетів у вищих педагогічних закладах нами було розроблено й впроваджено технологію цілеспрямованої індивідуалізації професійно орієнтованого навчання, що передбачала реалізацію виділених і теоретично обґрунтованих педагогічних умов: 1) діагностування індивідуальних психологічних особливостей студентів; 2) залучення студентів до активної пізнавальної діяльності (виконання індивідуальних завдань у процесі професійно-орієнтованого навчання іноземної мови, використання ігрових видів діяльності в процесі навчання, забезпечення системи індивідуальних консультацій, виконання індивідуального навчально-дослідного завдання (ІНДЗ); 3) інтерактивне навчання читання текстів професійно-педагогічного спрямування через систему індивідуальних вправ.

Література

1. Володько В. М. Індивідуалізація і диференціація навчання: понятійно-категорійний аналіз / В. М. Володько // Педагогіка і психологія. 1997. – № 4. – С. 9–17.
2. Гусак П. М. Підготовка учителя: технологічні аспекти / Петро Миколайович Гусак. – Луцьк: ВДУ, 1999. – 276 с.
3. Давыдов В. В. Проблемы развивающего обучения: Опыт теоретического и экспериментального психологического исследования; АПН СССР / Василий Васильевич Давыдов. – М.: Педагогика, 1986. – 342 с.
4. Елканов С. Б. Основы профессионального самовоспитания будущего учителя: [учеб. пособие для студентов пед. ин-тов] / Самсадин Бутохович Елканов. – М.: Просвещение, 1989. – 189 с.

5. Малихін О. В. Програма навчального курсу з іноземної мови професійного спрямування (для спеціальності «Педагогіка і методика середньої освіти. Образотворче мистецтво») / О. В. Малихін, С. О. Мелікова. – Кривий Ріг: КДПУ, 2005. – 43 с.
6. Подмазин С. И. Личностно-ориентированное образование / Сергей Иванович Подмазин. – Запорожье: Просвіта, 2000. – 250 с. – (Социально-философское исследование).
7. Якиманская И. С. Разработка технологии личностно ориентированного обучения / И. С. Якиманская // Вопросы психологии. – 1995. – № 2. – С. 31–41.

Стаття надійшла до редакції 15.11.2010 р.

УДК 371.134: 93

Журба Л. В.

викладач

Криворізький державний педагогічний університет

ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІСТОРІЇ

У статті розкривається проблема індивідуалізації педагогічної практики як основи взаємодії інтелектуального й емоційного аспектів навчального процесу та засобу підвищення якості професійної підготовки майбутніх учителів історії.

Ключові слова: індивідуалізація педагогічної практики, професійна підготовка, технологічний потенціал студента-практиканта.

В статье рассматривается проблема индивидуализации педагогической практики как основы взаимодействия интеллектуального и эмоционального аспектов учебного процесса и способа повышения качества профессиональной подготовки будущих учителей истории.

Ключевые слова: индивидуализация педагогической практики, профессиональная подготовка, технологический потенциал студента-практиканта.

The article deals with the problem of pedagogical practice's individualization as the basis of interaction of intellectual and emotional aspects of educational process and the way of future history teachers' professional education upgrading.

Keywords: pedagogical practice's individualization, professional education, practical student's technological potential.

У Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті підготовку педагогічних працівників проголошено центральним завданням модернізації освіти, провідним принципом державної освітньої політики.

Педагогічна практика у вищих педагогічних навчальних закладах виступає органічною складовою навчально-виховного процесу і забезпечує поєднання психологічної й теоретичної підготовки майбутніх учителів з їх майбутньою практичною діяльністю. Саме на практиці студент може професійно визначитися, з'ясувати ступінь співвідношення власних особистісних якостей з професією вчителя. Педагогічна практика сприяє формуванню і розвитку інтелектуально-емоційної культури майбутнього вчителя, його педагогічної ерудиції, педагогічного цілепокладання, педагогічного